

GYAKORLÓISKOLA

Felelős szerkesztő: DÉKÁNY MIHÁLY. E rovatot vezeti: URHEGYI ALAJOS.

Földrajz.

Amerika felfedezése. (V—VI. osztály.)

Előkészület.

E tétel feldolgozása megelőzi Amerika részletes ismertetését. Fel akarom benne kelteni a gyermek érdeklődését egy távolabbi, de a közbeszédben már sokszor hallott kontinensre. E tétel feldolgozásánál is kettős célom van:

Tárgyi cél: a tanterv által előírt, nyújtandó új ismeret.

Pedagógiai cél: nevelőleg hatni a gyermek lelkületére egy vasakaratu nagy ember tragédiájával kapcsolatban; a hálaérzet ápolása az emberiség jótevői iránt.

Felfoghatom e tanítási egységet főként tárgyi szempontokból, amennyiben a mai korszakban ipari, kereskedelmi, s így anyagi és szellemi műveltség tekintetében elsősorú földrészről van szó. De felfoghatom a tárgyi cél szemmeltartása mellett különösen pedagógiai szempontokból is, vagyis nem annyira a felfedezés történetének részletezésére, mint inkább a felfedező egyéniségére utalok. Kolumbus álljon a gyermek előtt, ő legyen a középpontban, a kor felfogása, a felfedezés története ő köréje csoportosuljon. Értékelje növendékem Kolumbus nehéz küzdelmét az akkori téves felfogással szemben és lássa a felfedezésben nem csupán egy «új világ» megismerését, de a tudomány korszakalkotó átalakulását is, a föld alakjáról addig vallott tévhit megdőlésének fontosságát is. Ezzel megalapozzuk azt a nagy perspektívát a gyermek előtt, mely a felfedezés tényével ipari, kereskedelmi, szellemi téren megnyílt. A felfedezés az ok, okozata a haladással kapcsolatos meggazdagodási vágy. Ez a nemzetek életébe új eszmeáramlatokat vet, a sajnos hazánkat sem kimélő kivándorlási törekvéseket, melyeknek szerintem e tétel keretében szintén, természetesen a gyermek értelmi képességének megfelelő színvonalon, szerepelni kell.

Törekvésem, hogy a gyermek Kolumbust mint cselekvő embert lássa maga előtt. Alakjának lelki rajzát a következő mozzanatokban látnám felépíthetőnek: Kétkelvése. Elhatározása. A

célért való küzdelme. A kivitel munkája. A cél elérése. Érezze meg a gyermek már zsenge ifjúságában, hogy a küzdelem a cél, ez az élet. Ez a küzdelem pedig nemcsak a természeti akadályok legyőzésében áll, hanem sokszor az emberek gyarlóságainak a megdöntésében is. (Irigység, hálátlanság.)

Vesse a gyermek emlékébe, hogy a nagy tettek még századok folyamán sem enyészhetnek el nyom nélkül, s ha a kortársak előtt nem is mindig, de az utókorban elismerésre és követésre találhatnak. Az aktualitás szempontjából Amerika szereplését a háboruban is bevonom, ami talán nem vet rokonszenves megvilágítást tanítási egységekre, de ki tudja, nem használ-e e kis homokszem azon hatalmas bástya felépítéséhez, melyet a kivándorlás elleni törekvések felállítani kívánnak?

A módszer segítse elő kitűzött célokat. Mindent nem közölhetek, mert nem előadás a célokom, de a gyerektől sem kívánhatok meg mindent, mert ha e tárgyról mindent tud, nem kell tanítanom. Beszélgetni kívánok a gyermekkel s hol én, hol ő vigye a szót, én csak a menet fonalát tartom a kezemben. Itéltetek, következtetek, eszméltetek, s hogy életet vigyek az anyagba, még megjelenítek is. Beszéljenek a szereplő alakok egymással, s így párbeszéd alakjában mondom el azt, ami esetleg másként csak száraz felsorolás lenne.

A tanítás menete:

I. *Előkészítés.*

1. Érdeklődés felkeltése.
  - a) Amerika a háboruban.
  - b) Amerika a kivándorlásban.
2. Célkitűzés.

II. *Tárgyalás.*

- a) Kolumbus az utazás előtt.

(Régi felfogás, új felfogás a föld alakjáról.)
- b) Felfedező utazások.
  1. Kolumbus első utja. (Dicsőség.)
  2. Kolumbus második utja. (Hálátlanság.)
  3. A felfedezés jelentősége.

III. *Begyakorlás.*

- a) Összefoglalás.
- b) Erkölcsi hatások.

Tanesszközök: Térkép, földgömb, Kolumbus arcképe.

Részletes tanítás.

I. *Előkészítés.*

1. *Érdeklődés felkeltése.* Ma korán reggel hangos éneklésre, trombitaszóra, dobpergésre ébredtem fel. Mit gondoltok, gyerekek, mit láttam? (Katonákat.) Virágokkal, nemzeti szalagokkal, zászlókkal feldíszített menetszázad haladt el szép négyes sorokban a házunk előtt. Hatalmas szép szál legények, barna-piros ifju honvédek, szemükben a lelkesedés tüze, karjukban a bátorság acéla. Hej, de szép kép volt ez, gyerekek! «Megyünk az ellenség elé!» «Megmutajuk mi is, mi a magyar becsület!» Megdobbant az én szivem is, szemembe könny szökött és oly igen büszke voltam arra, gyerekek, hogy magyar vagyok.

Mit gondoltok, vajjon ki ellen mehettek? (Olasz, orosz.) Melyek azok az államok, amelyek szövetségben vannak velünk? Hát azok a nemzetek, melyek ellenségeink? Melyek azok az államok, melyekről azt hallottátok, hogy «semlegesek»? Hát olyan földrészt messze nyugaton tudtok-e, mely semleges maradt? (Amerika.) Mi az a semlegesség? De Amerika a semlegessége mellett mégis szerepel ám a háboruban. Bizonyosan ti is hallottátok már, hogy Amerika titokban mégis segíti ellenségeinket, fegyvereket szállít nekik. Mit gondoltok, mi következik ebből? (Hogy a háboru tovább tart.) Igazságosnak találod-e N. Amerika ezen cselekedetét? (Nem.) Miért? (Mert mi az igazságért harcolunk.)

A háboru előtt mit hallottatok Amerikáról? (A magyarok közül sokan kivándorolnak.) Miért mennek ide a magyarok? (Meg akarnak gazdagodni.) Vajjon ezek az emberek nem szeretik hazájukat? (Igen.) Lássátok, gyermekek, lelkiismeretlen emberek elcsábítják ezeket az egyszerű falusi embereket. Igérnek nekik sok pénzt, könnyü munkát, ezek hisznek és keservesen csalódnak odakint. Én is ismertem a felvidéken egy derék földműves gazdát. Sok volt a gyermeke, kicsike a szűken termő földje. De nagyon boldog volt a fekete kenyér és a Riska tehén jó teje mellett. Ezt a jó embert is elcsábították. Eladta házát, földjét, még a Riska tehénkéjét is, hogy legyen utiköltsége, itt hagyta családját és kivándorolt Amerikába. De mi történt? Egész más volt ott ám az élet, mint ahogyan az én jó ismerősöm azt elgondolta. Az ott levők beszédjét nem értette; elcsalták tőle pénzét, s az eddigi nélkülözésre most nyomoruság következett. Végre kapott munkát, de

igen nehezet. Bányában kellett dolgoznia, a föld alatt, az éltető, áldott napot nélkülözte. Egyszerre csak gyengébb és gyengébb lett, sápadt, vértelen arcáról mindenki felismerte, hogy nagy beteg. S így elhagyatva, este a nehéz és fáradságos munka után megpihenve, visszagondolt elhagyott családjára, hegyes-völgyes falujára... a gépek zakatolása, a sok kocsi dübörgése közepett is hallani vélte kis falusi templomának hívó szavát. Nagy könny-cseppek hullottak szeméből, összekulcsolta kezét és így sóhajtott: «Istenem, add meg nekem azt a boldogságot, hogy az édes, illatos hazai földre temessenek el!» Mi volt az, ami ezt az embert visszahivogatta? (Honvágy.)

2. *Célkitűzés.* Nem mindig ismerték ám az emberek Amerikát. Soká nem tudták, hogy messze nyugaton, túl a tengeren, egy hatalmas nagy földrész van, ahol szintén emberek laknak. (Földgömb, térkép.) Merre kerül el Amerika Európától? (Nyugatra.) Merre jártak addig az emberek? (Keletre.) *Probléma:* Mi lehetett az oka annak, hogy az emberek nem tudták, hogy nyugaton egy nagy földrész kerül el?

II. *Tárgyalás.*

a) Ezelőtt ötszáz esztendővel az emberek csak Európát, Afrikát és Ázsiát ismerték. Hol kerülnek el ezek a földrészek? (Földgömb.) Vajjon ha ezeket a földrészeket ismerték csak, gondolhatták-e, hogy a Föld gömbölyű? Ha sík helyen körülnézünk, milyennek látjuk a Földet? (Laposnak.) Régen az emberek épen azért, mert a Föld másik oldalát nem ismerték, azt hitték, hogy a Föld olyan, mint egy nagy tálca, s a tálca egyik szélén kerül el Spanyolország. Vajjon mertek-e kimenni ezért a nagy oceanokra? (Nem.) Soká nem gondoltak az emberek arra, hogy talán ez másként is lehet, pedig sok körülmény gondolkodóba ejthette volna őket.

Körülbelül ebben az időben élt Spanyolországban egy Kolumbusz Kristóf nevű bátor hajós. Szülei korán elhaltak s így már kora ifjúságában magának kellett kenyerét megkeresnie. Beállott hajóinasnak. Így tehát korán megszokta a tengert és nagyon megszerette. Szabad idejében elgondolkodott a fedélzeten. Megfigyelte nem egyszer a távozó hajókat és mindannyiszor azt vette észre, hogy azok nem egyszerre tűnnek el a szeme elől. Lassan, lassan előbb az alsó része a hajónak s csak úgy rendre tovább, kicsinyenként az árboc. Azt is tudta, ha messze az árboc csúcsát megpillantotta, hogy hajó közeledik.

Amit látott, gondolkodóba ejtette. «Hogyan lehet az», mondá, «ha sík a Föld, hogy a hajót nem egyszerre pillantottam meg?» (Kísérlet egy kis hajóval az asztallapon.) Így gondolkodott Kolumbus is, mint ti, gyerekek. «Hátha nem is sík a Föld?» (Kísérlet a hajóval a földgömbön.) Ti mit tudtok a Föld alakjáról? (Gömbölyü.)

b) Abban az időben az emberek igen sokat meséltek a messze keleten fekvő India nagy gazdagságáról. (Térkép, földgömb.) Kolumbus minden vágya az volt, hogy ő is megláthassa ezt a mesés gazdagságu félszigetet.

Csakhogy ezt a földet megközelíteni igen nehéz volt ebben az időben. (Térkép.) Vajjon el lehetett-e akkor odáig tengeren jutni a Földközi-tengeren keresztül? (Szuezi földszoros.) Abban az időben még nem volt átvágva ez a földszoros, s így az ut egyrészét szárazföldön kellett megtenni. Költséges lehetett-e ez? (Igen.) És mennyi időbe került! Kolumbus Kristóf folytatta megfigyeléseit.

Nem egyszer, midőn messze járt hajójával a partoktól, olyan növényeket látott a vizen uszni, melyeket Európában nem termeltek. Egyszer egy csodálatos faragással készített faeszközt is talált a habok felett, amelyről nem tudta, mire használhatták. Vajjon mit következtetettél volna te ebből? (Hogy a parttól távol is embereknek kell lakni.) Kolumbus is így gondolkodott és azt hitte, hogy arra is megtalálja Indiát. Miért gondolta ezt? (Mert hitte, hogy a Föld alakja gömbölyü.) Nézzük meg, helyesen gondolkodott-e Kolumbus? (Kísérlet a földgömbön.) Tehát ha nyugat vagy kelet felé indulunk el és mindig egy irányban megyünk tovább, hova jutunk? (Oda, ahonnan kiindultunk.)

Hát ha az asztallapot járnánk, így lenne-e? (Nem.) Így gondolkodott Kolumbus is, csak azt nem tudta, hogy milyen nagyon sokat kell utaznia, hogy Indiába juthasson. Ő tehát mely irányból akarta Indiát felkeresni? (Nyugatról.)

A gondolat már megvolt! De elég volt-e a bátorság hozzá? Mi kellett még minden ehhez a vállalkozáshoz? (Pénz, hajó emberek.) Aki nagy tette határozza el magát, megijed-e az akadályoktól? (Nem.) Egyenesen a királyhoz és a királynéhoz fordult. Szerényen, de igazságának tudatában lépett a király trónja elé. «Felséges Uralkodó! Merész, de megfontolt tervvel lépek színed elé. Hirt, dicsőséget akarok birodalmadnak hozni. Országodtól messze terül el a mesés gazdagságu India. A föld mélye

ott aranyat és gyémántot rejt bőven. Ott terem az illatos fűszer. Mindezt elhozom neked, felséges királyom. Adjatok hajókat és én felkeresem ezt a mesés országot, *de nyugatra fogok haladni*. Oly gazdaggá teszlek benneteket, hogy Európa csodálattal tekint majd fel reátok.» A király nem hitte el a szavakat, a tudósok megcsóválták fejüket. «Mint juthatnál el oda nyugati irányból, — mondák — mikor a Föld nem is gömbölyü?» És mivel kárpótolsz majd te engem, Kolumbus, — mondá a király — ha terved nem sikerül és hajóim elsüllyednek? «Én az életemet áldozom fel, felséges királyom», felelte bátran Kolumbus Kristóf. A királynét mélyen meghatották Kolumbus szavai. Rávette férjét, hogy teljesítse e bátor ember önzetlen kérését. Önzetlen volt-e Kolumbus? (Igen.) Miből látod? (A királynak akart dicsőséget.) A király végre megadta a kívánt három hajót, 120 embert és a szükséges élelmet. Kolumbus pedig Isten áldását kérve vállalkozására, megindult nyugat felé. (Kép. Arckép szemlélet.) Kifejezi-e ez az arckép Kolumbus lelkületét? (Magas homlok, bátor tekintet.) Milyen lelki tulajdonságait ismerted meg eddig Kolumbusnak? (Összefoglalás.)

A hajó készen áll, utazzunk mi is, gyermekek! Te leszel Kolumbus. Ti mindnyájan a hajóslegények. Mit hisz Kolumbus? (A Föld gömbölyü.) Mit hisztek ti, hajóslegények? (Sík.) Már utazunk néhány napig. A part már távol van. A legénység fél és reszket. Hetek mulnak már el és nem látunk mást, mint a nagy vizet és a szürke égboltozatot. A legénység békétlenkedik. Kolumbus hisz és remél rendületlenül. Az élelem is fogy, ivóvíz már alig van. (Iható-e a tenger vize?) Uram, — így szól egy napon az egyik hajóslegény, — ne menjünk a biztos halál elé! «Nem halunk meg és célt érünk», feleli Kolumbus. Néha egy-egy fáradt madár pihen meg az árboc tetején és ismét tova száll, nyugat felé. Ismeretlen növényi részeket sodor magával az ár, ismét megpillant Kolumbus egy furcsa faeszközt. Mindez mire jel? (Hogy emberek laknak erre.) A legénység békétlenkedik. Pista, mit tennél te? (Tovább utaznék.) Könnyelmű ember-e Kolumbus? Miért nem? (Mert olyan biztos jeleket lát, amiből igazságára következtethet.) «Uram elveszünk», mondják az emberek. Kolumbus megacélozza szívét, sajnálja kételkedő társait, de nem tér el a kitűzött céltől. (Vasakaratu, következetes.) És utaznak ismét napokig tovább, a távol, nagy vizeken. A legénység egy része beteg, másik része kimerült. Este van, csend, sötét-

ség. «Istenem, — így sóhajt fel Kolumbus — adj erőt nagy tervem keresztülviteléhez! Nem a magam dicsőségének keresése hajtott a tengerre, hanem a meggyőződés. Tudom, hogy Te vagy a legbőleőbb, de Te oltottad szívembe az igazság keresésének vágyát. Szeretném bebizonyítani az embereknek, hogy tévedésben élnek, és mennyi jót látnak majd ebből, ha bebizonyosodik, hogy igazam van. Semmit sem kívánok magamnak, minden dicsőséget Neked, minden jót embertársaimnak!» Hajnalodott. Messze nyugaton mintha pirosas fény csillanna fel. A nap felkeltét gondolhatta-e Kolumbus? Miért nem? (Mert nyugaton látta.) Az árbockosárban megfigyelő hajós messze valami sötét foltot lát. Csak bátran, rendületlenül tovább! Az izgalom átjárja Kolumbus lelkét, szeme kigyullad, hisz és remél. «Uram, földet látok!» — kiált a megfigyelő hajós az árbocról. És mire az éltető nap felbukkant, bátor utasaink parthoz értek. El tudjátok-e képzelni, mit érezhettek ezek az emberek? Mit éreztél volna te, Pista? (Boldogságot.) Hát ti, hajóslegények? (Mi is.) De ti, hajóslegények, a lelketek mélyén nem érezték egy csöpp megbánást? (Igen.) Miért? (Mert kételkedtünk.) Kössünk ki a megtalált szigetszoportnál. (Szemlélet.) Hogy hívják ezt a szigetet? (Bahama.) Kolumbus Isten dicsőségére Megváltó szigetnek nevezi el. Hova indult Kolumbus? (India felé.) Mit hitt tehát? Hogy India közelében van. A lakóit azért, akik vademberek voltak, indiánoknak nevezte el. Tudjuk-e mi, hogy Kolumbus milyen földrész közelében volt? (Amerika.) Ő is megtudta később ezt. A vadembereket nem bántja. Üveggyöngyöket ad nekik, ők cserébe adják drága köveiket és nagyon sok aranyat. Megtudja azt is az ittlakóktól, hogy nagy földek is vannak erre nem nagyon messze. Kolumbus elhatározza, hogy visszatér Spanyolországba, hogy hirt vigyen arról, amit látott. Mit gondoltok, hogyan fogadják Kolumbust? (Nagy örömmel.) A király és királyné kitüntetésekkel halmozzák el. A felfedezett területek alkirálynak nevezik. Megérdemelte-e ezt a kitüntetést? (Igen.) Milyen lelkületű embernek ismertük meg Kolumbust? (Bátor, kitartó, önzetlen.) Kinek lett jótévéje? (Az emberiségnek.)

Használt-e utja a tudománynak? Mit bizonyított be? (Hogy a Föld alakja gömbölyü.)

De nem minden ember olyan önzetlen ám, mint amilyen Kolumbus volt. Midőn másodszoz utra kelt, hogy a szárazföldet is felkutassa, azalatt bevádolták a király előtt. Miért? (Irigyek

voltak.) Az önző emberek azt hitték, hogy Kolumbus magának akarja ezt a nagy földrészt. Még a király is elhitte és Kolumbust bilincsekbe verve hozatta vissza. Mit szóltok ehhez? (Csunya cselekedet.) Milyenek voltak ezek az emberek? (Hálátlanok.) Mit tettek volna ti? Hálásak lettünk volna.) És ez a fájdalom, hogy embertársai ilyen hálátlanok, csakhamar sirba is vitte.

Kinek köszönheti a világ, hogy Amerikát megismertük? Ki volt Kolumbus? (Szegény hajós.) Mit tett? (Kétkedett, okoskodott, cselekedett.) Mi fölött kétkedett? (A Föld alakján.) Meggondolatlanul indult-e utjára? (Meggfontolta cselekedetét.) Mire volt szüksége, hogy eredményt érjen el? (Erős akaratra.) Mi adott erőt neki a legnagyobb veszedelemben? (Hite.) Megérdekelte-e, hogy ilyen igazságtalanok legyenek embertársai hozzá? (Nem.) Még csak Amerikát sem róla nevezték el, hanem egy sokkal kisebb érdemű utazóról, Amerigo Vespucciról, aki a legelső térképet készítette Amerikáról.

De ilyen nagy cselekedet még sem maradhatott elismerés nélkül. A kortársai nem tudták eléggé méltányolni nagy érdemeit, de annál jobban megbecsülte a hálás utókor. Gyönyörű siremléket állítottak emlékének, s mi mindnyájan tudjuk, milyen nagy érdemeket szerzett.

III. *Begyakorlás.*

a) *Összefoglalás.* Tények.

b) *Erkölcsei hatások.* *Lelki rajz.* Csendes foglalkozásul egy jelenet lerajzolása Kolumbus élettörténetéből.

Budapest.

Braun Angéla.

Énektanítási tervezetek.

I.

Az egyvonalu «e» ismertetése. (III. osztály.)

a) Analitikai fok.

1. *Kapcsoló ismételés.* Egy tanult dal elénekeltetése; a c és d-ről tanultak felújítása; név, fekvés, magasság, érték; hangtalálási gyakorlatok.

2. *Uj anyag.* Rövid bevezetésül: három iskolás gyermek: Cili, Dani, Évi játszadoztak és játék közben így énekeltek. A tanító elénekli az a) példát; utánoztatja, azután *la* szócskával ütemezve énekelletti.

3. *Analízis.* Egy gyermek a nagy táblára, a többi a hangjegyfüzetbe ír. Ütemmutató, hang és jegy, érték, ütemvonal. Az új hang magasabb vagy mélyebb? Mennyivel magasabb? (Egy egész hanggal.) Hova írjuk a vonalrendszeren? (Az első vonalra.) Hány ütemes hangjegy? A következő hang ugyanaz, együtemes hangjegy, utána együtemes szünetjel. A tanító énekelletti a leírt hangjegyeket ütemezve *la* szócskával. Aláírja a szöveg első részét és így énekelletti. A nevek *kezdőbetűinek* kivételével letörli a szöveg többi részét s most már hangnevekkel gyakoroltatja. Leírattja a zenei mondat többi részét, gyakoroltatja ütemezve hangnevekkel és szöveggel.

4. *Hangtalálási gyakorlatok* a c—e hangkörben.

b) Szintetikai fok.

A b) példa: *Ima* tárgyalása.

1. Ütemmutató, ütemezés, hangnevek, hangérték, ütemvonal, szünetjel. Hangjegyek énekelletése egyesekkel és tömegben ütemezéssel.

2. A szöveg rövid tárgyalása; háborus vonatkozások.

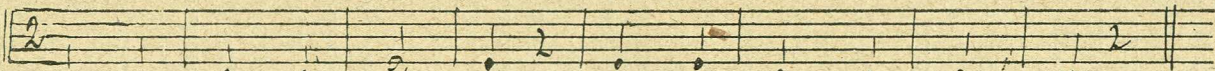
3. A szöveg társítása a dallammal.

4. A hazafias, vallásos érzelem és a szülők iránti szeretet ápolása. Aki énekel, az kétszeresen imádkozik.

5. Tempo és dinamika. Lassan, halkán és összetett kezekkel imádkozunk.

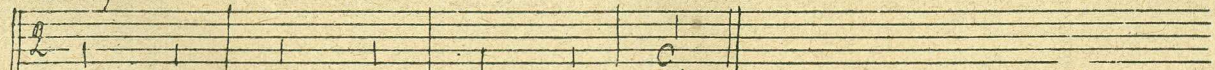
Pöidik

6V

a.)
 ci-ä. Ja-ni e-vi, e stöp dalt e-nek-ti.

b.) *Ima.*
Lassaa.
Halkaa.
 1. Se-ze-nem, Se-rem. töim, Hall-gasd meg i-man-koet!
 2. Se-gitsd meg ha-zenk. eel här-co-lö. A-pän-kae!

c.)
 Ed-jen so-ka' tra-na! bim. bam. Kot. kol. kol. kol. kot. ko-daus!

d.)
 yu-kom mond-ja kot-ko-dies!
 min-den nap-ja eel-ko-gas!

6. A tanító szemléltetése után begyakorlás harmonium kísérettel, transponált létranemben.

7. Otthon énekeljék el szülőiknek és tanítsák meg testvéreiket is a szép dalra.

8. Magánfoglalkozásul a bevezető zenei mondatot (Cili, Dani, Évi) írják le emlékezet után hangjegyekkel és szöveggel.

9. Hangjegy-gyakorlatok és szöveges példa az énekiskolából.

II.

Az «f» hang ismertetése.

1. *Isméltetés* egy tanult dal énekeltetése. Hangtalálási gyakorlatok a c—e hangkörben diatonikusan és hangközi ugrásokkal.

2. *Uj anyag*. Most háborus időket élünk és minden hazafias cselekedetért lelkesedünk így: lásd c) hangutánzó példát. A tanító utánoztatja, azután *la* szócskával ütemezve énekelteni.

3. *Analizálás*. Egy gyerek a táblára, a többi a füzetbe ír. Ütemmutató, az első, második, harmadik hang neve, jegye, értéke, helye a vonalrendszeren. A negyedik hang magasabb vagy mélyebb? Hová írják? Énekelteni névvel, *la*-val és szöveggel. Összehasonlítás magasság tekintetében. A c—d, d—e egész hangtávolságok, az e—f pedig fél hangtávolság.

4. *Hangtalálási* gyakorlatok a c—f hangkörben diatonikusan és harmad hangközi ugrásokkal.

5. *A c—f hangköz szemléltetése* a természetből vett példákkal. A tüzoltók, autók túlkölése c—f; utánzás a kezükkel trombitálva. A kis harang kongása: f—c bim-bam. Utánzás. A baromfiudvaron a tyukok kodácsolása. Lásd a példát.

6. *Összefoglalás*. Magánfoglalkozásul emlékezet után írják le a tyukról tanult kis dalt.

7. *Hangjegy-gyakorlatok* és szöveges példa az énekiskolából.
Budapest.

Pataky Vilmos.

Kertbeosztás rajzolása az elemi népiskolában.

Régi igazság, hogy a jó iskola az életre nevel. A tanítónak tehát minden alkalmat fel kell használnia, hogy tanításait a mindennapi élettel kapcsolatba hozza s ezáltal a gyermekeket a gyakorlati életre előkészítse.

Az elemi népiskolai tanterv több helyen megjelöli az iskolának a gyakorlati életre való nevelői feladatát. Kiemeli egyik részében, hogy: *«A legszerényebb magyar iskolának is van egy darab olyan földje vagy kert féléje, melyet az ifjuság megfelelő időben tanítója vezetése mellett kellőleg művelhet»*; más részében azt mondja: *«A magyar népiskolának elég erős hangsúlyozással földműves-gazdasági háttere van.»*

Az elemi iskola V—VI. osztályában érdekes és tanulságos gyakorlati feladatnak tartom tehát egy ügyes kis virágos, veteményes és gyümölcsös kertbeosztás rajzolását. Igaz, hogy a rendelkezésre álló földterület nagyságától, talajától, éghajlatától függ, hogy mire alkalmas és milyen legyen a kert beosztása. A mellékelt rajzban egy kb. 600 m² gazdaságosan kihasznált kertbeosztás típusát akarom adni. Mindenesetre az a legjobb, ha a gyermekek az ideális kertet, a maga valóságában az iskola kertjében szemlélhetik!

Sajnos, tapasztalatból tudjuk, hogy mi a földet nem használjuk ki kellőképen. Rengeteg földterület hever parlagon, kiaknázatlanul és emiatt milliók jövedelmétől esünk el.

A most dúló világháború kezd megtanítani, hogy a földet meg kell becsülni, és ha boldogulni akarunk, minden talpalatnyi nélkülözhető földet okszerűen kell művelni. Most látjuk, hogy milyen fontos dolog a kertészkedést az ifjúsággal megszerettetni és gyakoroltatni.

A falusi és városi házak udvarai és kertjei még nagyon sok helyen nincsenek egyáltalában, vagy kellőképen növényekkel betelepítve. Még most is látunk nemesi kuriák udvarán nagy területeken gyomnövényeket diszleni. Erdélynek nem egy falujában hiányzik a ház előtti kis kertből az orgona, a jázmin, a rozmarin, a rózsza, a muskátli, ami régebb oly kedvessé tette a kis kertet.

De nemcsak a virágos kert sivár, hanem a ház mellett lévő veteményes kert is sok helyen szánalmasan el van hanyagolva. A földjét nem trágyázzák, a palántával nem bajlódnak. Az udvarokon, kertekben nem ültetnek elég gyümölcsfát, s ahol ültetnek sem gondozzák; azért mindenféle betegség meglepi és a szorgalmas, gondos gazda sem tud az elterjedt betegségekkel szemben kellőképpen védekezni. (A törvény erre vonatkozó büntetése nálunk csak papiroson van meg.)

De a legnagyobb mulasztás az, ha az elemi népiskolának nincsen mintaszerű kis kertje és faiskolája. Hiszen, ha a gyermekek nem látnak jó példát, ők sem fogják követni!

Pedig a nagyobb gyermek megérti, hogy a szép, gondozott kert, bármilyen kicsiny, sok gyönyörűséget szerez gazdájának. A virágok és gyümölcsfák mennyi örömet szereznek kicsinynek és nagyoknak egyaránt; a veteményes kert pedig sok hasznot hoz a háziasszonynak.

Azt kell megértetni a gyermekekkel, hogy a kert annyit nyújt az embernek, amilyen szeretettel és szorgalommal foglalkozik ő vele.

A tanítónak több éven át sokszor nyílik alkalma arra, hogy kiemelje a kert fontosságát és a gyermekek hat év alatt a kertészet köréből sok hasznos tudnivalót sajátítanak el.

Az elemi iskola utolsó évfolyamában tehát rendszeres egészszé kell összefoglalni a gazdasági, kertészeti ismereteiket és ezt egy rajzzal lehet szemléletessé és állandóvá tenni.

A kert tervének rajzolását megelőző összefoglalás a következő lehet:

I. *Planírozás.* (Kövek összehordása, gyomirtás és égetés, a földnek egyenletessé tétele.)

II. *Felásás.* (Rigolirozás. 40—50 cm. mélyen, a szőlőnek 70 cm.)

III. *Utak készítése.* (Az utak felásása 1 m. mélyre, feltöltése kötőrmelékkel.)

IV. *Kertbeosztás.* (Virágágyak elkészítése, bokrok, fák gödreinek kiásása.)

V. *Betelepítés.* (Az egész kertet lehetőleg egy év alatt kell betelepíteni, hogy mielőbb hasznát lássuk. A virágos, veteményes és gyümölcsös kert telepítésének főbb elvei. Bortermő vidéken a szőlőtelepítés módja.)

VI. *A kert gondozása.* (A kert ellenségei, betegségei; védekezés ellenök stb.)

VII. *A termények értékesítése.*

A rajzon lévő betűk magyarázata:

1. *A virágos kertenél:*

B. = Százszorszép a virágágyak szegélyeül.

Gy. = Gyöngyvirág.

I. = Ibolya.

J. = Jázmin.

L. = Lobelia. (Kék.)

O. = Orgona.

Sz. = Szegfü. (Téli és nyári.)

V. = Viola.

1. 2. 3. 4. 5. = Rózsa.

2. *A veteményes kertenél:*

Ba. = Bab.

Bo. = Borsó.

Bu. = Burgonya.

C. = Cékla.

H. = Hagyma.

K. = Kelkáposzta.

Ka. = Kalarábé.

La. = Laboda.

Pa. = Pasztinák.

Par. = Paradicsom.

Pe. = Petrezselyem.

Só. = Sóska.

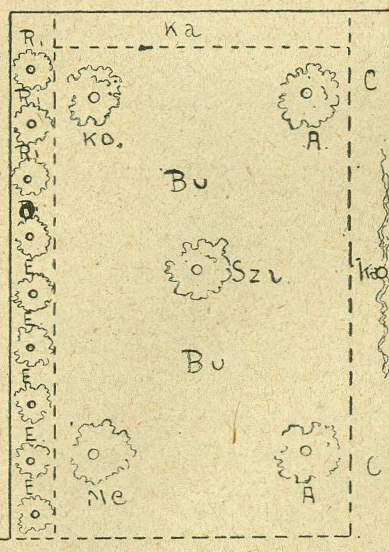
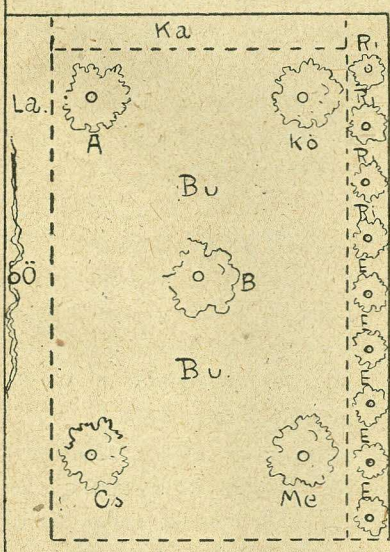
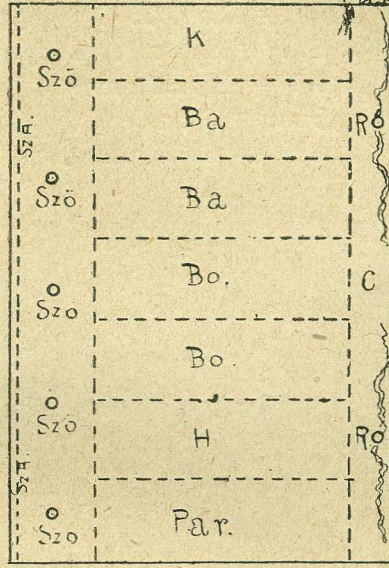
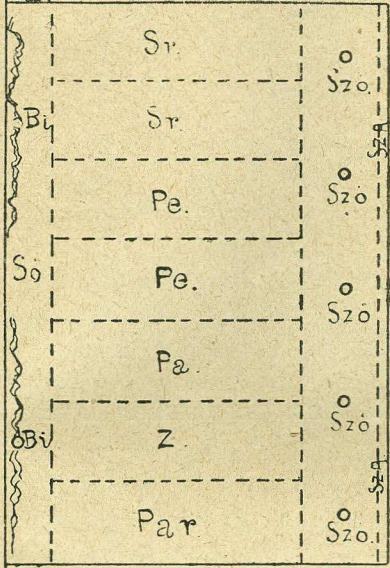
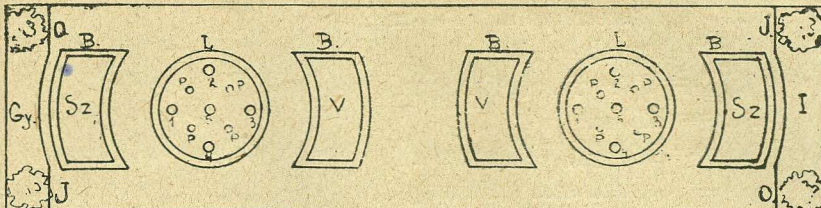
Z. = Zeller.

3. *A gyümölcsösnél:*

A. = Almafa. (Félmagas törzsü.)

B. = Barack. (Félmagas.)

Bi. = Birsalma. (Füzérfa.)

○ M. ○ M. ○ M. ○ M. ○ M. ○ M. ○ M. ○ M. ○ M.

Cs. = Cseresznyefa. (Félmagas.)
 E. = Egresbokrok.
 Kö. = Körtefa. (Félmagas.)
 M. = Málna.
 Me. = Meggy. (Félmagas.)
 Ó. = Ószibarack. (Félmagas.)
 R. = Ringlott.
 Szi. = Szilvafa. (Félmagas.)
 Ri. = Ribizlibokrok.
 Sza. = Szamóca. (Szegélyül.)
 Szó. = Szőlő. (Lugasra nevelve.)
 Kolozsvár.

Diviaczky Rezső.

Üzenet.

A «Gyakorlóiskola» következő száma szeptember havában jelenik meg.